

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Floremundi Raemundi V. Cl. Olim Consiliarii Regis
Galliarvm Ex Calviniano Catholici Synopsis Omnium hujus
temporis Controversiarum tam inter Lutheranos,
Calvinistas quam alios plurimos. Sive Historia ...**

Raemond, Florimond de

Coloniae Agrippinae, 1655

III. Vnde suam doctrinam, seipso teste hauserit.

urn:nbn:de:hbz:466:1-10880

Christianæ charitatis: & Salvatorem verba hæc, *Hoc est corpus meum*, pronunciantem, non panem corpus suum appellasse, sed corpus suum quod mense affidebat, commonstrasse, quasi commiserationis in discipulis excitandæ gratia dixisset: Ecce corpus meum in medio vestrum, quod in cruce pro vobis immolabitur; quod tamen (ut alius hæreticus (a) eadem verba interpretatur) mox resuscitatum & ad cælos sublatum videbitis. Sed quid? an quum Saluator ait, *Hic calix est sanguis meus*, an venas suas ostendit, & non id quod in calice erat? Christus, ipsius opinione, sedet ad dexteram Dei ita affixus, ut inde discedere non possit, nisi ad id demum temporis quando ad iudicium universale mortuos è sepulchris est evocaturus. At si in Sacramento sit altaris (b) ait Carolstadius, ut Papiſta & Lutherani dicunt, necesse est, ut è cælo descendat, ut sit in Sacramento, & è Sacramento rursus in cælum ascendat, ut sit in cælo. Sic inæptus hic & demens Christi corpus Naturæ legibus, veluti Prometheus olim Jupiter caucasiæ rupi, alligat vel inter cælum & terram instar Mercurij volitare debere fatuè persuadet. Idem porro alibi inquit, *Sibi tam persuasum esse Christum in pluribus locis esse corporaliter, quam persuasum sit, Sanctam Annam quinque habuisse capita, & innocentem infantem habuisse barbam duodecim cubitos prolixam*. Idemque dictum hoc, *Hoc est corpus meum*, ait, plenam ac perfectam esse periodum, quæ etiam Christus alibi nulla Sacramenti facta mentione, usus sit: eoque à littera capitali H incipere, quod genus litterarum novæ periodi initium designet. Sic igitur verba ista per parenthesis ut Grammatici vocant, inserta esse, sententiã nihilominus integrã. Melius facturos fuisse interpretes, si Græcam illam vocem, τὸ τοῦ, Latinis immistam reliquissent, atque ita legissent, τὸ τοῦ Hoc est corpus meum. Tum enim facile cognosci potuisse, quid vox ista τὸ τοῦ significet, quæ scilicet neutriusque generis, atque vocem Panis masculini esse generis, eoque cum illo τὸ τοῦ non coniungi, nec inde eorum opinionem confirmari posse qui dicunt panem esse corpus Christi. Tam Græcam enim quam Latinam Linguam non permittere ut sic dicatur, τὸ τοῦ ἄρτος, aut, *Istud panis est corpus meum*. De quidem in ea semper fuisse sententiã, Christum corpus suum monstrantem dixisse, Hoc est corpus meum quod pro vobis traditur. Neque enim ibi panem monstrare, neque dicere, Panis hic est corpus meum: sed qui dicunt, Panem esse Christi corpus, mentiri, ac sua figmenta proferre. Verba hæc, *Hoc est corpus meum*, utrimque punctis includenda, eoque sensum eorum neque à præcedentibus neque subsequentibus pendere, sed

ea distincta à reliquis esse & separata. Quocirca omnino fatendum esse, Christum dicentem, *Hoc est corpus meum non panem, sed corpus suum monstrasse* (c) Quid iam non homo hic plane delirare tibi videtur? qui ut quæstionem hanc tanti momenti decidat, nihil nisi cerebri sui figmenta, absurda plane & ab omni recto iudicio aliena affert!

III. Credo equidem (nec vana fides) Spiritum hunc à quo ille tam rarum, tam altum ac tam excellentem mysterium didicit, Spiritum aliquem fuisse familiarem, qui hæc ei commenta in aures atque animum insufflarit, eundem forte quo olim Numa Pompilius sub Ægeriæ Nymphæ nomine familiariter usus est: quem admodum post Lutherum Carolus Kizius scribit, ea occasione Carolstadium diabolum incarnatum appellans. Sed & ipsa veritas hanc confessionem ex ore eius expressit (d) Fateretur enim ipse, sibi verborum istorum, *Hoc est corpus meum*, intelligentiam rimanti, quendam apparuisse, ac revelasse, omnes qui credunt Christi corpus in altari esse, idololatriam committere; & universam Eucharistiam nihil esse quam mortis Jesu Christi commemorationem: eoque tam Papiſtas quam Lutheranos qui aliter credant, esse idololatrias. (e) In initio quidem Carolstadius Lutheri velut alter erat Alexis, & deliciae domini: quem etiam cæteris omnibus præferrebat, adeo ut in Lipsiensi disputatione contra Eccium primas ipsi dederit, vel potius sese ipsi succenturiarit. at nunc, ut superbos inter semper evenit, odia & iurgia inter eosdem. Novam hanc Carolstadij interpretationem & sententiã complures statim eodẽ ingenio præditi, amplexi; alij vero tamquam insani hominis deliramentum, aspernati sunt. Eius auctorem seu suggestorem alij sanctum, alij malignum spiritum esse dicebant: interim vero Carolstadius in sententiã persistebat. (f) Porro Luthero absente seu latitante adhuc in Alsterensi secessu An. 1521. exeunte (g) idem Vitebergæ, ubi Archidiaconus erat, congregata temerarium adolescentium manu, è templis statuas contractas eiecit, & sacrã Eucharistiã profanis manibus contingendam exhibuit. experiri iubens, an ibi quidquam aliud esset præter panem

a Oecolam. in expos. verb. Hoc est. b Carolstadij in dial. de Cæn cont. Conf. Euth: Lib. de ver. & sat. relig. c Vide Bismarckum in vita arlstadij & Alberum R. 7 d Vid. Lang in vit. Carolstadij e R. d. Schlüsselburg de Cæn ad. f sel. nec. orat. histor. confes. Aug. pag. 20 Cochl. fol. 126. g Vitenbergus in vita Lutheri. cap. 9. n. 4. m. 2.

nem & vinum; altaria demolitus est, & Christianam Libertatem pleno ore prædicavit, ac præcipue in indifferenti ciborum usu [a]; neque quisquam magistratum tam cordatus erat, ut nefarii hominis conatibus obuiam iret. Id Lutherus è Pathmo sua reuersus An. 1522. 6 Martij ægerrime tulit, eoque nomine in publicis ad populum concionibus ac scriptis etiam valde eum reprehendit, [b] non tam ipsa rei indignitate motus, quam quod talia se utpote Euangelista & propheta in scio & inconsulto ausus fuisset. Sed audi quid Euangelici in Palatinatu præcones de hac ipsa re scribant & iudicent. Aiunt [c] postquam Lutherus ad euitanda pericula, VVittebergâ digressus fuerit, Carolstadium noua dogmata qua ad Christianam pertinent libertatem, proponere ac docere cœpisse; de licito omnium ciborum usu, de Missâ abolitione, de mutatione caeremoniarum, & Cæna Dominica restauratione: atque interim imagines omnes è templis eiecisse. Quamuis autem horum nihil malum fuerit, se tamen male cœptas Carolstadij actiones non probare, non solum quod rerum quarundam veritatem falsis & ineptis rationibus obscurarit, verum etiam suo ipsius consilio ac propria auctoritate, cum periculo & scandalo Ecclesie tum adhuc nascentis, quædam facere ausus sit, neque Luthero, quem Deus ad hoc peculiariter elegerat, earum rerum auctoritatem detulerit. Ecce quomodo hi in falsa Ecclesia caput agnoscant, in vera reprobent. Lutherum aiunt à Deo fuisse electum; Sed cur, quæso, hunc potius quàm Carolstadium. Erat Lutherus persona Regularis ordinis D. Augustini, nullam habens ordinariam Iurisdictionem Ecclesiasticam, nisi quam ei indulserat suus superior à Pontifice Romano acceptam, cum ea limitatione, qua eam & Generali Ordinis limitauerat Pontifex, & Generalis Prouinciali, & Prouinciali Luthero ipsi. & quam præterea adhuc Episcopus loci vel approbare vel ratam habere debuerat. A deo Lutherus in foro cæli dependebat à superiore potestate. At Carolstadius erat ab Ordinario suo Episcopo creatus Archidiaconus & Episcopus à Romano Pontifice acceperat ius pacendi animas, proinde hic multo propinquius Ius habebat, quam Lutherus. Siquidem Archidiaconi sunt Episcoporum oculi, & dextra manus. O portebat sane Calvinista huius potius, utpote melius fundatum ius habentis, & ipsorum sententia magis fauentis, quam Lutheri partes suscipere. Hic enim cum ipsis Imaginum cultum idololatriam appellat: non sic Lutherus. Carolstadius cum ipsis sacerdotum cœlibatum spernit: Lutherus vero quæuis amore Nonnæ seu Religiosæ à se conspectæ

pene insaniret, votum tamén prius violare ausus non est, quam Carolstadius ei exemplo præiussit. Ille cum Calvinistis Missam abominationem appellat; hic vero partem eius integram & illasam reliquit. Ille corpus Christi non in Eucharistia, sed in cælo esse asseuerat; Lutherus econtra sub panis & vini speciebus per omnipotentiam esse dicit. Ergo semi-Caluinista Carolstadio potius, missi à Deo legari honorem, quam Luthero Calvinista deferre debebant: quorum tamen utrumque eodem illi ore & quidem ordine peruerse aliquoties, condemnant. Nam, ecce, alia tibia aiunt. Carolstadium reprehendendum quidem esse, sed multo magis Lutherum. Hunc enim VVittebergam reuersum, ea quam ante probauerat improbasse, & qua improbauerat approbasse, ex ira quadam & indignatione contra eum à quo se contemtum existimabat. Tanto vero plus reprehensionis mereri, quod hominis huius ætate & ingenio ferocis ac limites transgressi, ardore & feruorem non lenitate & mansuetudine restinxerit; sed voce ac scripto magis inflammari, (d) eum ad certamen provocans, dato aureo floreno tamquam arrhabone. Quod enim ad Imagines & panis eleuationem attinet, confiteri Lutherum illa se abolere voluisse, postea tamen retinuisse, ne à diabolo quidquam didicisse videretur. Sic quidem Calvinistici Euangelij in Palatinatu præcones de Luthero & Carolstadio loquuntur. Ex quibus omnibus apparet, Carolstadij furorem Lutheri insanix velut frænū quoddam aut remotam iniecisse; ut qui Imagines è templis eiecere, aut Missam abolere noluerit, tantum eo ne discipulum, cui illum honorem forte inuidebat, imitari videretur. Sed & credibile est hoc eum patroni sui Friderici Saxonix Ducis voluntati dedisse, qui ut Missam plane aboleret, nunquam consentire voluit: (e) nam cum An. superiore circa Octobrem Augustiniani Monachi Wittebergæ, Lutheri spiritu imbuti, ipso absente, abrogassent Missam in suo Conuentu, & Lutherus id datus ad eos literis Kal. Nou. probasset, & auctores animasset, (f) Elector autem Fridericus, amantissimus Vlenbergius in Vit. Lutheri cap. 9. num. 2. Opeemer. in Chron. pag. 458. b. Seidel in histor. Luth. fol. 15. Sur. com. histor. pag. 114. Card. Hof. lib. 1. de hæres. pag. 417. Sleidan. lib. 3. fol. 60. 61. b. Chytraus lib. 10. Chron. Sax. pag. 297. Luth. Tom. 7. VVitteb. edit. Vlenb. loc. cit. exhib. excerptum istiusmodi concionū c. Hist. de Cœn. Aug. lib. de ant. Luth. d. Peucer. narrat. histor. de Melanch. pag. 9. c. Vlenb. Vit. Luth. cap. 9. num. 2. Hof. lib. 1. de hæres. loc. cit. Vlenb. caus. 21. c. 21. Alber. contra Carlst. v. 5. 6. Osiand. cœt. 10. lib. 1. c. 33. pag. 89. m. f. Selnecc. p. 25. Cochl. p. 72. Matthijs p. 32. Tô. 7. oper. Luth. VVitt. daf-

dasset Doctorem Iuris Georgium Pontanum, ad Vniuersitatem vt sibi rationes insolentis facti perscriberent; & ad id delecti fuissent Ionas, Doltzius, Carolstadius, Schurfus, Ambsdorffius & Melanchron. Hi auditis Augustineasium rationibus, quas illi è Lutheri libro de Abroganda Missa, & Lutherus à diabolo se ipso teste, didicerant, eas comprobant suo calculo, & Electori rescripserunt, qui tamen rem alius perpendens, istos calculatores grauius per Doctorem Iuris Christianu Beyer denuo admonuit, vt in retanti momenti nihil innovarent pauci, aduersus totam Ecclesiã. Et cum ea ratione in disputationem incidisset cū hifce Apostatis ipse Elector, & se, vt pote Theologiæ imperitus, nec Theologos alios adhibens, expedire non posset, Mandauit nihilominus, Traditione veteri victus, vt Canonici Collegiæ Ecclesiæ suæ omnium SS. V Vittebergæ, omnino Missæ Sacrificium retinerent, quod & fecerunt, donec Lutherus sensim perfregit, quod Carolstadius & socij eius cum impetu factum voluerunt. (a) Ita factum fuit, vt Lutherus frigidam affundens feruori dixerit: *se sacrificiũ illud, eleuationem, & alia è diuersis rebus pijs & sanctis composita, tollere plane nolle, quãuis multa eis friuola & inepta sint admista; Fridericus vero, quoad vixit, Lutheri ferocia cohibuerit; cui cū Ioannes Fridericus filius, Anno MDXXXIII. patri successisset, omnia permisit, sic vt ille tamquam novus Pontifex, immò cœlicus missus Legatus abiecto monachali cucullo, quo hactenus vltus fuerat, Laici habitũ fumeret, ac libitu suo omnia in sacris rebus disponderet. Reuersus ergo, vt diximus, V Vittebergam Lutherus, ira æstuans, non voce modo & seripris, verum etiam anathemate Carolstadium ac reliquos iconoclastas insectabatur, Imaginibus tum tam non iniquis, vt etiam Tomo III. Ienenfi aperte scripserit, à Mosaica lege nullam aliam q̄ Dei imaginẽ prohiberi, Crucifixi verò Saluatoris aut alterius Sancti imaginẽ, eitra vllã impietate, immò cū fructu aliquo haberi posse. Et sane etiam nũ Lutherianorũ templa varijs imaginibus tam pictis quam sculptis ornata videmus: vt eas propterea Beza Saxios predicatores appellet.*

Verum ne quis calumniari nos aut finistre interpretari Lutheri verba existimet, adscribere ea placet. (b) Ait ergo: *Primum dico, secundum legem Moysi, nullam aliam prohibitam esse imaginem Dei: Crucifixi autem vel alterius Sancti imaginem habere prohibitum non est. Sicut Gallia non curat ius Saxonicum, sic nec ingeratur nobis Moyses. Nos in nouo Testamento nos sen nec videre nec audire volumus. Idem alibi (b)*

præcepta de Imaginibus & Sabbatho inter cæremonialia refert, à Christo abolita. Et hoc quidem initium fuit & occasio æmulationis inter Lutherum & Carolstadium, quæ mox in apertas inimicitias erupit. *Scopus diaboli, inquit Lutherus, (d) non est Imagines demoliri, sed hoc modo viam sibi ad humanum effundendum sanguinem aperire. Et post pauca: Etiam si verum esset, & me credere oporteret, Doctor Carolstadiũ non amare neq; cades neq; seditio: attamen dicere me oportet, eum habere spiritũ seditiosũ atq; auidũ cadis, quamdiu in violenta Imaginum demolitione p̄seuerat, temerariumq; vulgus ad se allucit. At dicens, Nõ erit sic obstinatus, sicut se doceri, & ab huiusmodi ceptis desisset. Quis? Doctor Carolstadius. Verba quidẽ pulcre scit dare, & scriptis euulgare quod velis doceri, ac melioribus acquiescere. Quanto vero audiuit, aut cessit vlli? Quoties monuit eũ Philippus V Vittebergæ, ne sic tumultuaretur contra Mosen, contra Imagines, contra Missam & Confessionem? Quumque ego reuersus contra iconomachiam & Missam eius predicarem, cur non desistit, cur non auscultauit? Hæc de Carolstadio tum Lutherus. Illum quidem Pseudoprophetarum quosundam, apparitiones & colloquia cum Deo simulantium familiaritate vltum ac seductum fuisse constat. (e) Pelargi imprimis seu Storkij, Stubneri & Cellarij, è quibus Stubnerus cum Lutherò disputaturus, quum Spiritum Dei se habere dixisset, Ergo, Lutherus inquit, non faciã vt cum Deo contendisse videar, sicque hominem elusit.*

Nullam vero ob rem acerbius reprehendit Carolstadium Lutherus, quam quod S. Eucharistiã profanis manibus tangendam ac tractandam exhibuisset. *Cauete vobis, inquit (f). Deus non potest ferre iocum, sicut sancti ferunt. En miram Latini sermonis elegantiam; sed multo magis miserabilem in tali homine zelum. Carolstadius quamuis ad quotidiana Lutheri conuicia non taceret videns se contemptum præ Luthero tempori cedendum existimans, V Vittebergæ discessit Orlamundam, à ciuibus eius oppidi vocatus, vt istic Pastoris, verius Lupi, officio fungeretur (g) qui opiniones suas ibi disseminauit, magistri vero sui Impnationem impugnat. Inter superbos semper iurgia sunt, inquit Sapiens. (h) Id certe si vniquam, in his*

a Vlenb. in Vit. Luth. cap. 9. num. 2 b Tom. Ien 3. in 1. part. cont. cœlest. Proph. c Colloq. mensal. Germ pag. 152. 151. Vlenb. caus. 18. cap. 18. d Luth. lib. 1. de cœlest. Proph. Hof lib. 1. de heres. fol. 427. e Selnec fol. 28. Bismarc. in Vita Carolst. f Serm. Dom. 1. Quadra. Cochl. Act. Luth. f. 45. Alb. contra Carlst. R. 3. 4 g Prot. 13.

in his hominibus verum fuit. Lutherus Carolstadium, quam diu cum ipso senferat, magnum virum & Dei Spiritu incitatum esse prædicabat; at quum is novam sectam sibi cudisset, hominem à diabolo possessum, immo diabolum incarnatum appellavit. Sed operæ precium est audire, qua illi ratione in mutuas contentiones exarserint. Rem Lauaterus, (a) Zuinglius & Wolfius (f) sic narrant. Anno MDXXIV. die XXI. Augusti Lutherum & Carolstadium Iena in diversorio publico, cui pro insigni erat niger Ursus, è familiari sermone in disputationem de S. Eucharistia delapsos, multis præsentibus inter alios Imperatoris ipsi in locis negotiorum gestorum, & Marchione Brandeburgensi: quumque Carolstadius realem corporis & sanguinis Iesu Christi præsentiam tamquam impossibilem, pernegaret, graviter à Luthero propterea fuisse reprehensum. At Carolstadio suam opinionem mordicus defendente, ac dicente, etiam publico scripto eam defendere se paratum; Lutherum aperta crumena, aureum florenum protulisse, cum his verbis: Accipe, sis, nummum hunc, & fac quod dixisti. Tum Carolstadium accepto nummo, eo velut auctoramento ad prælium hoc Sacramentarium sese obstrinxisse. Sic Lutherus sua propria pecunia adversarios tam sibi, quam posteritati suæ emittit, à quibus postea vehementer eius doctrina fuit oppugnata, & adhuc sine ulla spe (c) reconciliationis, oppugnatur. Pignorationis huius Schlusfeldburgius quoque mentionem facit, ubi Melanchthonis de Cæna Domini sententiam explicat. Neque Lutherani factum negant, sed alijs quibusdam coloribus velant. Ad florenum aureum quod attinet, inquirunt, de quo adversarij tantopere se iactent, non eum à Luthero propterea Carolstadio datum fuisse (quemadmodum Wolfius diabolum magistrum suum imitans, scribit) ut eo malam causam sibi emeret; sed quum Carolstadius motuere se diceret, ne libri quem sub prelo habebat, editio à Luthero impediretur; Lutherum, ut ostenderet non modo editionem se non impedireturum, verum etiam sua ope qua posset promovendum, de suo aliquid contribuere voluisse. Neque propterea dissensiones amasse Lutherum existimandum; sed quum intelligeret hominem illum in suo animo aliquid monstrari aere, maluisse illud quidquid esset, hoc modo in lucem protrahi, quam in secreto apud alios diffundi. Aureo hoc nummo vulpem illam è latebris suis fuisse extractam; & Carolstadio Lutherum insimulanti quod libri ab ipso conscripti editionem impedire vellet, os oclusum. Porro ipsum colloquium coram Gerardo Vittebergio Colonienfi Doctore & alijs plurimis habitum Tom. 2. Ienensi fol. 462. ad 466. & Tomo 9. Vitteb. fol.

290. ad 312 expressum, exhibet. Latine Vlenbergius Vit. Lutheri cap. c. 13. num. 3. quod quisquis legerit, admirabitur. Post illud vero Ienæ habitum 23. Aug. ad 24. Aug. Orlamundam inuitatus à senatu venit Lutherus curru vectus, quem pedites Consul & Senatores deducebant, ibidemque Carolstadium persequi cæpit (d) sed primum à Senatoribus impugnatus Lutherus erroris & mendacij conuictus est, tum denique à Sutore in turba etià idololatriæ clamore & zelo, donec in os vti conuictus ita condemnatus, ad currum suum festinauit, quamvis ad differendum de Eucharistia & Pædobaptismo reuocaretur. Sed ille ad libros suos remittens, excessit, evasit, erupit, nec multum abfuit quin lapidibus & luto obrueretur. Acclamatum ita fugienti est: Abi in nomine mille demonum. Vtinam præcepti corrua fractus cervicibus, antequam civitatem egrediaris. (e) Et sic ille à suis Absalonibus tractatus Vittebergam rediit, & Carolstadium apud Electorem gravissime accusans, scriptis exagitans, è Saxonia expulsi fugavitque, qui Argentoratam tandem exul peruenit, & pactum ex Lutheri aureo dato, implevit Germanico edito libro, in quo interloquentibus Emsero, Luthero, & Petro Laico, de Horrendo & Idololatriæ abusu Venerabilis Sacramenti disceptatur. nec multo post idem alios fanaticos libros emisit de divina revelatione, De raptu seu ecstasi spiritali, De abolitione artium, & c. Basileamque imprimendos misit, ipse deinde Tigurum, ut Zuinglium videret atque alloqueretur, profectus est: Luthero interim per litteras persuadere voluit, quæ de præsentia corporis Christi alijsque eò pertinentibus quæstionibus scripsisset magis inuestiganda veritatis studio quam quidquam definiendi proposito à se scripta esse. At Lutherus omnes monuit, ut à Novitio hoc Diabolo sibi cauerent, qui Christi omnipotentiam & in Sacramento altaris præsentiam in dubium vocaret (f) edito libro de cælestibus prophetis: ex-

stat

a Lauather. histor. Sacram. an. 24. pag. 2. a. 2. b. Wolf. histor. Aug. Confes. Vlenberg. Vit. Luth. cap. 13. Peucerus Narrat. hist. de Philip pag. 9. c. Liber insitulatus. Irreconciliabilis cum Lutheranismus Caluinismus. d. Tom. 9. Vitteb. p. 214. Tom. 1. Ienensi pag. 466. & 2. pag. 266. e. Vlenberg. Vit. Luth. cap. 14. f. u. s. Cochlaus, Melanchthon. Mathisius. Alb. lib. de Carolstadio. Sleidanus l. 5. f. Luth. lib. de cælest. prophet. Lauather. histor. Sacram. pag. 3. an. 25.

stat adhuc eius epistola, eam in rem ad Argentorateses scripta. Certum tamen est ab ipso Luthero Carolstadio ansam & materiam hæreseos fuisse datam. Quemadmodum enim ab extremo ad extremum sine medio aliquo transiri non potest; sic Carolstadius de Lutheri doctrina ad extremum Sacramentariæ hæreseos est delapsus. Hic Carolstadio fumum ad has tenebras à dæmone ipsius oculis circumfusulas, prætulit. Legerat enim quod ab ipso scriptum erat, *Solam fidem, non Sacramenta iustificare.* Eoque Lutherus Transsubstantiationem oppugnans, Sacramentariæ hæresi fenestram aperuisse, Carolstadius vero primus se ingessisse, putatur. Quin affirmant Sacramentarij, Lutherum ante hanc æmulationem, in eadem fuisse cum Carolstadio sententia. (a) Sed pergamus, & quis ac qualis Carolstadius hic fuerit, indicemus.

IV. Andreas Carolstadius in Franconia natus, eo tempore quo Lutherus VVittembergæ publicè docere, atque Ecclesiæ istius regimen affectare cœperat, in Archidiaconum fuit electus: homo præceps, infatus, inquietus, & turbulentus: quos ille affectus scintillantibus oculis prodebat. Quod si nemo esset, qui cum litigaret, secum ipse litigabat, Prometheo infelicio, cuius iecur aquila tantisper rodere cessabat, dum illud renasceretur. Ut initio Lutherus Carolstadium ad audendum aliquid pro illustrando Evangelio; ita Carolstadius Lutherum ad cœptum opus perficiendum animabat. Quum vero Lutherum in formanda sua Ecclesia valde occupatum & anxium videret; auctor ei fuit ut novam potius institueret, quam veterem restauraret. Corpus Christi in pane esse nec ipse credidit, & Luthero ut ne rem tam horribilem, ut ipse dicebat, crederet, persuadere modis omnibus allaboravit, dicens: *Christum in calice relinquendum nec in terris Anthropophagorum more à nobis deutorandum esse.* (b) Ad quæ Lutherus, Facile se in eam sententiam concessurum, & Christi corporis in Eucharistia præsentiam negaturum aiebat, ut qui hac ratione tam Papam quam vniuersam eius curiam grauissime percussam, atque adeo ad insaniam redactum iri sciret; (c) sed quo minus id faciat euidenter rei veritatem obstare, quæ de ea vel cogitanti, frænum iniiciat. In epistola ad Senatam Spirenses sic loquitur: *Negare nec volo nec possum, si ante quinquennium Carolstadius vel quisquam alius persuadere mihi potuisset, in Eucharistia Sacramento nihil nisi panem esse & vinum, me non parum ei debiturum fuisse. Tum enim in articulo hoc discutiendo, aude iudicabam, non nescius me Papismo ingens vulnus*

hoc modo inflicturn. Sed Evangelici textus verba nimis clara sunt & expressa, quam ut aliam interpretationem admittant. En tibi integram noui Apostoli conscientiam.

V. Contentio hæc inter Lutherum & Carolstadium in tantum ut diximus exarsit, ut hic contra magistrum suum eiusque discipulos, quos Lutherus Papistas appellabat, cornua erigere non dubitaret: in quibus sane iam olim fœnum gerebat. De eo Melanchthon in epistola quadam hoc iudicium fert, *hominem esse barbarum, spiritu, doctrina, atque adeo sensu communi orbatum; in quo nulla S. spiritus aut diuina inspirationis indicia, vel ulla humanitatis officia, sed e contra plures impietates deprehenduntur.* In tota eum doctrina *Ἰδὲ αὐτὸν ἔχοντα ἰδὲ αὐτὸν ἔχοντα* id est merum Iudaismum & seditiones spirare. Omnes ciuiles Ethnicorum leges contemnere ac proculcare. Principio Anabaptistarum errores à Nicolao Storckio in Germania disseminatos amplexum: deinde Lutheri odio, non vero villo zelo aut pietate quæstionem de Cæna Domini mouisse. A Luthero enim ob iconoclasiam reprehensum, hanc se vindicandi rationem quassisse. Id se quum alijs restibus, tum libris ipsius abunde probare posse: in quibus ille sine villo iudicio aut ratione in obuium quemque incurrat & immanibus conuicijs debacchetur. Hac vero eo à se scribi, ut vicini à tali monstro sibi caueant. Esse quidem astutum valde & versipilem in captanda hominum beneuolentia, ingenium tamen celare diu non posse, quod natura ipsi sit vehemens & inquietum, eo quo propter ambitionem & iracundiam facile excandescere. His coloribus Melanchthon Carolstadium, primum Zuinglianorum & Caluiniatarum patrem nobis depingit, quem illi tamen ad cælum vsque efferre non verentur. Lutherus restante Sleidano (e) Carolstadium accusabat, quod clandestinis illis doctoribus, qui visiones & colloquia cum Deo simulabant, valde esset familiaris; Anabaptistas intelligens, qui eo tempore quo Carolstadius iridem reuelationes & nescio quæ alia iactabat, in Saxonia nati vel in eam aduenerant. Quin Melanchthon (e) & Erasmus Alberus (f) eundem Anabaptisticæ sectæ primum auctorem fuisse aiunt. Et eiusmodi quidem Lutheri

Q
a VVolf. in hist. August. b Hof. lib. 1. de hæres. fol. 425. 426. c Luth. lib. de capt. bab. & lib. contr. Reg. Angl. in epist. ad Argent. Vid. Contr. Andrea in Constanti Luther. Cochl. & Sur. Eder. in inquisit. Euang. tab. 5. de Sacramentarijs pag. 55. 56. Melanchthon in epist. ad Frid. Miconiū. Hofius fol. 427. Lib. 5. pag. 117. Melan. in epist. ad Col. Historia August.